

” Lőrincz Gyula, festőművész (1910–1980)

Városi lapunk szerkesztőbizottsága olvasói számára egy új rovatot indít, amelyben fokozatosan bemutatjuk azokat a jeles személyiségeket, akiknek élete valamilyen módon városunkhoz kötődik. A sorozatot olyan embereknek szenteljük, akik itt éltek és dolgoztak a régmúlt időkben, illetve azoknak a személyiségeknek is, akikre még az olvasóink közül sokan emlékeznek, mint például Lőrincz Gyulára, aki az idén lett volna 100 éves. Az egyes cikkeket egy kötetben tervezzük kiadni, így tisztelve életművük előtt.

Lőrincz Gyula 1910. január 16-án született Diószegen. Szülei Lőrincz Gyula és Szabó Mária voltak. Mindketten sokgyermekes diószegi családból származtak. Az apa Nagyszombatban tanulta ki a lakatosmesterséget. A szülők házasságkötésük után vállalták az iparoscsaládok vándoréletét. Három gyermekük született, Ferenc, Anna és Gyula, a legfiatalabb. Az Ördöglakat című memoárszerű könyvben Lőrincz Gyula így emlékezik gyermekkorára: „Gyermeki emlékezetem a legmesszebb a Nőgrád megyei Vörösmajorig ér. Az apám itt volt gépész a Selyp-Páltelki uradalomban... 1914-ben, amikor kitört az első világháború, az uradalom igazgatója az apámnak katonai mentességet szerzett, mint nélkülözhetetlen gépésznek, a család 1916-ban mégis átköltözött Dunaadonyba...“ 1919 után az Alföldön, Homok-pusztán kapott a gépész édesapa főgépészi állást. Az iskola Szalkszentmártonban volt. „Azt már nem tudom, miért, de a szüeim elhatározták, hogy áttelepülnek a közben megalakult Csehszlovákiához tartozó szülőfalumba, Diószegre. ... Diószegen cukorgyár volt meg egy gőzmalom. Apám ez utóbbiba került gépésznek, de a malom leégett, és apám állás nélkül maradt. ... 1922-ben elköltöztünk Dunaszerdahelyre, ahol apám az ottani gőzmalomban lett gépész.“ A diószegi élményekhez szorosan hozzátartozik a következő történet is, amely az ifjú festő szárnyontogatóját eszteli: „Diószegen meglepetéssel láttam a díszes templomot szemben a házzal, ahol születtem. ...jelentkeztem dr. Entresz Ede plébános úrnál, ministráláshoz... Hamarosan rájöttem, milyen nagyszerű ember... a község lakossága is szerette ezt a vidám papot... Meglepett, hogy ő is festő... megengedte, hogy bejárjak hozzá, és nézzem, ahogy fest. Ott láttam először olajfestéket, és azt, hogyan kell vele dolgozni. Amikor észrevettem az érdeklődésemet és a tehetségemet a festészethez, ekkor erősen támogatott és biztatott, hogy tanuljak tovább... Egy alkalommal meglátogattam dr. Entresz Edét, a diószegi plébánost, aki felajánlotta, hogy beprotezzál Kuffner báróékhöz, portréfestőnek. Sikerült is, és bár még csak művésznövendék voltam, a báró ráállt, hogy megfesteti velem az arcképét. A festőszerzőmáimmal, állványommal beköltöztem a kastélyba,

ahol vendégként fogadtak, a bárócsaláddal étkeztem, és azon túl, hogy a báró minden délelőtt 1-2 órát modellet állt nekem, nemigen volt más dolgom. ... Amikor a portré elkészült, Entresz plébános is elfjött megnézni. ... azt mondta, várj csak, Gyulám, én a kialakított ezer koronán kívül még kisorfólok valamit a báróból.“ Így történt, hogy a báró kezébe került még a festményen a fővege, és a mellére a kitüntetései, plusz 500–500 koronáért.” Az ifjú, saját lábán álló, olykor nélkülöző művésznek az anyagi gondjai így egy időre szépen rendeződtek. Ezek az apró kis történetek közelebb hozzák hozzánk a művész gyermekkorát és ifjúságát, kötődéseit szülőfalujához, és környékéhez. Ez a kötődés később sem szűnt meg, igaz, hogy elfoglaltságaiból adódóan, ritka alkalommal, de rokonaihoz el-ellátogatott a szülőfalujába.

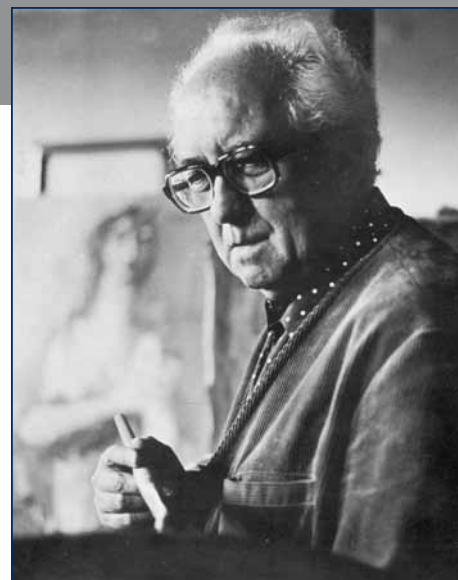
Pozsonyban Lőrincz Gyula Gustav Mally tanítványa volt, majd Komáromban Harmos Károly magániskoláját látogatta, később tanulmányait a Budapesti Magyar Képzőművészeti Főiskolán, illetve Réti István és Vaszary János tanítványaként folytatta.

A főiskola befejezése után 1934–1935 között Prágában, a Magyar Nap szerkesztőségében dolgozott. 1935-ben ösztöndíjat kapott, ami lehetővé tette számára, hogy Franciaországba utazhasson. 1935 és 1939 között, a II. világháború kitörése előtt, felváltva élt Pozsonyban és Párizsban, ahol aktívan részt vett a csehszlovák és a magyar emigránsok tevékenységében. Párizs, mint minden képzőművész, az ő számára is a művészet és az élet nagy iskolája volt. Ott tartózkodása idején a párizsi művészeti élet számos jelentős egyéniségével ismerkedhetett meg. Tihanyi Lajos és Csemiczky László, akik szintén Párizsban éltek, vették őt a védőszárnyuk alá. Itt ismerkedett meg Erdélyi Perennel, aki Hollandiába és egy európai körútra hívta meg őt, hogy megismerje az európai művészetet.

Műveiből, amelyeket külföldi tartózkodása során alkotott, Pozsonyban nyílt kiállítás, amelyet érdeklődéssel tekintett meg Fulla, Galanda, Kocka, és más jeles szlovák képzőművészek.

A háború éveiben Budapesten tartózkodott, ahol reklámgrafikusként dolgozott, a felszabadulás után pedig képzőművészként dolgozott tovább. 1940-ben, politikai okoknál fogva, szabadságvesztésre ítélték, és szabadulását követően is állandó rendőri felügyelet alatt élt. 1943-ban művésztársaival Budapesten kiállítást szervezett, amelyen 50 képe került bemutatásra. 1946-ban családjával, feleségével és két fiával együtt visszatért Csehszlovákiába, Pozsonyba. „1946 áprilisában a családdal együtt hazaköltöztem. Harmínbát éves voltam ekkor ... és bár tudtam, hogy az adott körülmények között otthon sem nézek könnyű dolgok elébe, mégis úgy éreztem, hogy a szülőföldemre visszatérve révbe értem.“

1946-ban, Emlékezés címmel, kiadta grafikai albumát, amelyben a háborús évek élményeit tárta elénk. 1946–1948 között reklámgrafikusként dolgozott a Journal cégénél, majd grafikusként a Pravda kiadónál. Ideológiai ihletésű művei mellett (Koldusbot, Dózsa katonái, Puszták népe, Kosúti sörütz, Commoedia Humana, Szerelem) a politika is szerves részét képezte életének. Alapító tagja a Csemadoknak és 1949 és 1975 között országos elnöke. Hozzájárult a csehszlovákiai magyar nemzeti kisebbség kulturális tevékenysége fejlesztéséhez is. 1948–1954, 1968–1975 között az Új Szó (1989-ig az egyetlen szlovákiai magyar nyelvű napilap) főszerkesztője volt. Őszinte gondolkodású baloldaliként, a kiszolgáltatottak iránt empátikusan érző emberként is a politika felé fordult ugyan, de elsősorban képzőművész maradt - festő, grafikus, illusztrátor, plakáttervező, és tevékenységében vonta a belső és külső formatervezést is. Való igaz, hogy alkotásait részben a kor szelleme hatja át, amelyben élt és alkotott, de az idők távlatából műveit más szempontból is megítélhet-

jük - elsősorban kiváló, egyedi művészi stílusát és a művek megalkotásának sokszínűségét értékeljük. Műveit Komáromban, Kassán, Budapesten, Berlinben, Rimaszombatban, Dunaszerdahelyen, és több alkalommal Pozsonyban állították ki. Alkotásai a szlovák és a magyar galériák gyűjteményének részét képezik.

Lőrincz Gyula felesége Annemária volt, akit mindenki Miminek ismert. Nagyon szimpatikus, közvetlen nő volt, aki eredetileg nem is tudott magyarul, de kitűnő nyelvezékének köszönhetően gyorsan elsajátította a magyar nyelvet, és már a háború alatt, az emigrációban nem okozott neki gondot a nyelv, sőt az ötvenes években Pozsonyban már a Dolgozó Nő című magyar női lapnál dolgozott.

Fiai közül egyik sem követte apját a képzőművészeti pályán, de legalább az idősebb, Gyula újságírói nyomdokaiba lépett, és több mint 40 éven keresztül az újságírásnak, majd később a diplomáciának szentelte életét. Ma is a Balkán problematikájával, a volt Jugoszlávia romjain létrejött államok sorsával és fejlődésével foglalkozik.

Második fia, Mihály a Pozsonyi Gazdasági Egyetem, külkereskedelmi szakán végzett, és a Slovart vezérigazgatói posztjára vitte. Ma felesége magáncégében dolgozik. Ő is beleszeretett a diplomáciába. Dánia tiszteletbeli főkonzulja Pozsonyban, ő szervezte II. Margareth dán királynő szlovákiai látogatását.

Az apa mindig figyelemmel követte fiai fejlődését, és büszke volt arra, hogy saját képességeiknek köszönhetően jó helyet szereztek maguknak az életben.

Második felesége Gály Olga, költőnő volt, aki a Lőrincz Gyuláról szóló memoárszerű könyv szerzője. „Panaszkodni nem igen hallották őt. Kemény ember volt, és talán ez is közrejátszott abban, hogy nem vállotta be a betegségét, s ez annyira elharapózott benne, hogy már nem volt rá gyogyír.“

Lőrincz Gyula festőművész 1980. december 14-én halt meg Pozsonyban.

„Gyula bácsiról“ szóló cikkünk végén Juraj Kukura színművészi szavait idézzük, aki egy beszélgetésben ezt mondta: „Lőrincz Gyula az egyetlen olyan szlovák festő volt, aki személyesen ismerte Picassót. Nem akarom, hogy ezek a képek eltűnjenek. A korszak tanúi. Nem dobjathatjuk ki őket, és nem mondhatjuk azt, nem tudjuk, hogy mi volt akkor. Így volt, és ezt rajzolták. És jó művészek rajzolták. Egy korszak volt, amelyben éltünk...“

Forrás

L. Gály Olga „Ördöglakat, Lőrincz Gyula ifjúsága“, Madách Könyv- és Lapkiadó, 1990

A 2000-es komáromi kiállítás katalógusa

Lőrincz Gyula, Madách Könyv- és Lapkiadó, 1971

Národnyj umelec Július Lőrinc, celozivotné dielo, ZSVU, 1981

Lőrincz Gyula ez a háború, Tatra - Madách, 1980

<http://profit.trend.sk>